

Sposoby nauczania na katechezie

WSTĘP

Każdy sposób nauczania religii dzieci i młodzieży na szkolnej katechezie powinien budzić ich zaciekawienie. Odnosi się to do wszystkich poziomów nauczania. Zainteresowanie tematem nie jest proste. W dużym stopniu zależy to od zastosowania odpowiednich metod. Znajomość ich świadczy o gorliwości katechety i przygotowaniu się do lekcji. Udana katecheza budzi szacunek dla prowadzącego zajęcia i wzmacnia jego autorytet w klasie.

Dobrego katechetę uczniowie chętnie słuchają i podejmują z nim współpracę. Przekazywaną wiedzę przyjmują uważnie. Aktywność ich jest uzależniona od stopnia zainteresowania. Katecheta najczęściej rozpoczyna lekcję od wykładu i monologu, ale z czasem pobudza uczniów do dialogu. Ułatwiają mu to środki dydaktyczne, które wzmacniają jego przekaz werbalny. Do głównych zalicza się: podręczniki i zeszyty, czasem wybrane ilustracje.

Umiejętność posługiwania się odpowiednimi metodami na katechezie zależy od wielu czynników. Wielką rolę odgrywa tu wykształcenie katechety i jego doświadczenie pedagogiczne, gorliwość duszpasterska i odczytanie w literaturze przedmiotowej, analizowanie własnej pracy i chęć wyciągania wniosków; osobowość i przeżywana wiara; stosowanie się do zasad chrześcijańskiej moralności i chęć poznawania uczniów¹.

Katecheta, przychodząc do szkoły w celu spotkania się z uczniami w klasie, liczy na ich życzliwość i otwartość do słuchania Słowa Bożego. Zakłada, że wielu z nich posiada już określoną wiedzę religijną. Są jednak, niemal w każdej klasie, tacy, którzy nie chodzili do tej pory na katechezę lub ją często opuszczali albo wywodzą się z rodzin niepraktykujących. Na lekcjach religii ważne są osobiste predyspozycje katechety, jego zdolności narracyjne i wokalnie-muzyczne, posiadany temperament i zaangażowanie w życiu parafii. Powyższe cechy wyrażają powołanie katechetyczne, chęć spełnienia swego obowiązku w odniesieniu do uczniów, nauczycieli i rodziców, a także do miejscowych duszpasterzy i całej parafii.

Dobór właściwych metod, korzystnych dla efektów danej katechezy, jest uzależniony od miejscowych uwarunkowań techniczno-organizacyjnych. Każda z nich musi harmonizować z tematem katechezy a także rozeznaniem sytuacji. Przy wyświetlaniu przeźroczy potrzebne są zasłony do okien, a do korzystania z urządzeń technicznych musi być odpowiednia obsługa, natomiast praca w grupach wymaga dobrego ustawienia ławek (krzesel), bo podczas dyskusji powinien być kontakt wzrokowy ze zgromadzonymi na lekcji.

Katecheta, chcąc metodycznie prowadzić zajęcia, musi znać omawiany temat i być

¹ E. Mitek, *Kierunki formacji uczniów na szkolnej katechezie*, „Świdnickie Studia Teologiczne” 2 (2005), s. 27.

dobrze przygotowanym. Jeśli na wstępie podaje problem, to rozwiązuje go w ciągu całej lekcji. Temat jest fundamentem każdej katechezy i podstawą doboru metod. Niezbędny jest kontakt interpersonalny katechety z uczniami oraz kultura przekazu treści połączona z poprawnym stosowaniem środków dydaktycznych.

1. Temat katechezy i dobór metod nauczania

Katecheta, przygotowując się do lekcji w szkole, musi dobrze poznać zagadnienie, wiedzieć, jaki jest problem i zastanowić się nad doбором metody. Choć powyższe wymagania są oczywiste, ale zlekceważenie ich mogłoby doprowadzić do zniszczenia całej katechezy, wywołać niezadowolenie uczniów i spowodować zniechęcenie do dalszego przychodzenia na lekcje.

Temat katechezy najczęściej decyduje o rozbudzeniu zainteresowania podawanym zagadnieniem. Podstawą staje się tu wykład, a czasem dialog ukierunkowany na zaistniały problem². Pytania i odpowiedzi muszą się mieścić w jednej jednostce lekcyjnej. Uczniowie mogą posiadać własne nawyki z poprzednich lat nauki religii. Nie zawsze udaje się ich przekonać do krótkich wypowiedzi, przynoszenia podręczników, robienia notatek w zeszytach, zachowywania ciszy i punktualnego przychodzenia na zajęcia.

W nowoczesnych opracowaniach dydaktycznych wymienia się 4 metody: podającą, problemową, eksponującą i praktyczną. W nauczaniu polimetodycznym poszczególne sposoby prowadzenia katechezy wzajemnie się uzupełniają³.

a. Metoda podająca dominowała w katechezie tradycyjnej. Podawano gotową wiedzę lub wyznaczano materiał z podręczników. Metoda owa kształtowała bierną postawę uczniów, których zadaniem było pamięciowe opanowanie materiału.

Współcześnie jest to już metoda uzupełniająca, ponieważ tylko dostarcza wiadomości. Najbardziej znaną jej odmianą jest wykład. Skuteczność jego zależy od stopnia przygotowania, przejrzystości i zwięzłości, a także żywego i obrazowego języka. Katecheta może korzystać z: rysunków, schematów, przeźroczy, filmów i nagrań. Wszystko zależy od posiadania takich środków dydaktycznych i umiejętności posługiwania się nimi. Nie przy każdym temacie można z nich korzystać.

Do metody podającej zalicza się również pogadanki, które polegają na rozmowie katechety z uczniami. On jest tu osobą kierującą. Stawia uczniom pytania, na które oni odpowiadają. W ten sposób kieruje ich myślami, porządkuje wiadomości i je utrwala. Pogadanka jest szeroko stosowana w klasach młodszych.

Nieco odmienną formą tej metody jest praca z książką. Chodzi tu o sposób zdobywania i pogłębiania wiadomości. Na katechezie głównie korzysta się z Pisma św., podręcznika i katechizmów. Uczniowie poszukują tu odpowiedzi na stawiane pytania. W ten sposób zachęca się ich do korzystania z Biblii, podręcznika, katechizmu i prasy katolickiej.

b. Metoda problemowa spełnia na katechezie ważne funkcje: wprowadza w proces uczenia się, twórczego myślenia i aktywności. W ten sposób budzi się i podtrzymuje zaangażowanie emocjonalne, włącznie z potrzebnym zainteresowaniem. Punktem wyjścia

² J. Tarnowski, *Próby dialogu z młodymi*, Katowice 1993, s. 30.

³ J. Bartecki, *Aktywizacja procesu nauczania poprzez zespoły uczniowskie*, Warszawa 1996, s. 408.

jest tworzenie sytuacji problemowej, która zachęca uczniów do stawiania pytań. Najpierw podaje się jakieś zdarzenie z życia. Może ono być wyeksponowane przy pomocy jakiegoś opowiadania, odczytania, wyświetlenia, nagrania.

Katecheta po przedstawieniu tematu zastanawia się nad problemem, jak go rozwiązać. Przekazuje pewne informacje i podaje dodatkowe materiały niezbędne do wyjaśnienia sprawy. Czasem stosuje wykład. W ten sposób pobudza uczniów do szukania odpowiedzi na postawione pytania.

Uczniowie przygotowują kartki i próbują rozwiązywać przedstawiony problem. Dają odpowiedzi na miarę swoich możliwości i własnego rozeznania sprawy. Pod koniec lekcji katecheta tak podsumowuje rozważania, aby znalazła się odpowiedź na zasadniczy problem.

c. Metoda ekspozycji polega na prezentowaniu dzieł sztuki religijnej, utworów literackich i plastycznych (rzeźby, malarstwo, architektura) oraz muzycznych (muzyka, śpiew). W szkolnej katechezie zauważa się niedowartościowanie tej metody, choć odgrywa ona znaczną rolę. Prezentowane dzieła należą do ogólnej kultury człowieka i chrześcijanina. One wywołują wzruszenia, rozbudzają uczucia religijne i pozwalają na przeżycie poznanych wartości.

Aby ekspozycja wywołała wzruszenia i przeżycia na katechezie, stwarza się odpowiednie warunki do ich odbioru. Niezbędne jest tu uprzednie przygotowanie uczniów. W tym celu, przy wstępnych informacjach, podaje się pytania problemowe i wycisza grupę. Ważne jest to, aby jakość techniczna środków ekspozycji była bez zarzutu (nagrania, taśmy filmowe, reprodukcja obrazów)⁴.

d. Metoda praktyczna służy do zorganizowania czynności codziennych. Znajduje ona w katechezie szerokie zastosowanie. Są to wszelkiego rodzaju konkursy, prace redakcyjne, tworzenie gablot, pisanie listów, przygotowywanie inscenizacji (św. Mikołaj, jasełka, kołеды).

Za pomocą tej metody katecheta uczy obserwacji życia, wiązania własnych spraw z wiarą, wyrażania osobistych poglądów religijnych oraz bronięcia własnego światopoglądu. W ramach tej metody można skutecznie formować powołania życiowe i specjalistyczne (kapłańskie, misyjne, zakonne). Katecheta winien na takiej lekcji doradzać, kontrolować i korygować czynności uczniów.

Szczególnie cennym elementem tej metody jest zezwalanie na osobiste tworzenie sposobu wyrażania własnych przeżyć religijnych i problemów moralnych - za pomocą form literackich, muzycznych czy plastycznych. Wielości metod towarzyszy zazwyczaj różnorodność form organizacyjnych. Odpowiednio do tego, czy uczniowie pracują w klasie pojedynczo, po dwóch, w małych grupach, czy w całym zespole, wyróżnia się pracę: indywidualną, partnerską, grupową i zbiorową.

Chodzi tu o formy organizacyjne katechezy. Choć teoretycznie żadnej z nich nie powinno się pomijać, gdyż każda ma swoją specyfikę oraz spełnia nieco odmienne funkcje i zadania, to w praktyce katechetycznej obserwuje się zdecydowaną przewagę nauczania zbiorowego.

Niezależnie od stosowanych metod, dla lepszego omówienia tematu, wyróżnia się jeszcze pewne rodzaje prac prowadzonych w klasie szkolnej. Są to czynności: indywidualne, partnerskie, grupowe i zbiorowe.

⁴ E. Wójcicki, *Metody aktywizujące stosowane w pracy grupowej*, Łódź 1999, s. 68.

a. Praca indywidualna i cicha występuje w takiej klasie, gdzie jest wymagane osobiste zaangażowanie ucznia lub sprawdza się jego samodzielność. Tu trzeba liczyć się zarówno z indywidualnym tempem pracy, jak i poziomem lub typem uzdolnienia. Wymaga ona: odpowiednich warunków, szczególnej atmosfery, czasu i wystarczającej ilości materiałów.

b. Praca partnerska jest taką formą organizacyjną katechezy, w której wspólnie angażują się dobrani uczniowie. Stosuje się ją wtedy, kiedy jeden z uczniów jest słabszy i mniej zdolny. Zwraca się tu uwagę na dwa aspekty – wzajemne uzupełnianie się oraz możliwość porównywania wyników zadanej i wykonanej pracy.

Taka praca wyrabia w uczniach chęć pomagania sobie i służy wzmocnieniu kontroli. Chociaż ona wymaga asystencji katechety, nie należy do trudnych. Jest więc stosunkowo łatwa i szybka do wdrażania. Nie oczekuje się tu specjalnych warunków lokalowych, ale korzysta się z już istniejących.

c. Praca grupowa łączy ze sobą kilku uczniów, którym zleca się rozwiązanie jakiegoś problemu lub wykonania określonego zadania. Forma ta w szczególności rozwija ich samodzielność oraz wzajemną współpracę. Rozróżnia się pracę grupową – jednorodną i zróżnicowaną.

W jednorodnej pracy grupowej wszyscy otrzymują jednakowe zadania. Umożliwia ona porównanie i krytyczną ocenę wyników poszczególnych zespołów. W pracy grupowej zróżnicowanej poszczególne zespoły otrzymują odmienne zadania, a ich wyniki razem złożone tworzą jedną całość.

Zanim katecheta zastosuje pracę grupową, winien rozważyć, czy zadania, które chce powierzyć uczniom, nadają się do prowadzenia w klasie. Chodzi o takie zadania, które:

- wymagają wspólnego poszukiwania tekstu w Biblii lub podręczniku (poprzez dokonywaną analizę),
- domagają się wspólnego tworzenia czegoś nowego, np. zaplanowania nabożeństwa, np. w Adwencie, czy Wielkim Poście,
- potrzebują przećwiczenia czegoś, np. pieśni, wieczornicy lub scenki z podziałem na role⁵.

Katecheza zbiorowa wymaga od uczniów posiadania pewnych umiejętności, a nawet psychicznej odporności. Najważniejszym warunkiem jest zdolność prowadzenia dialogu i słuchania drugiej osoby. Jest tu potrzebna umiejętność posługiwania się Pismem św. i podręcznikiem. Służy to wydobywaniu z tekstu właściwej myśli. Pożyteczne są tu takie wymagania, jak: ciche poruszanie się po sali, delikatne przestawianie krzesel, rozmawianie szeptem.

Grupy mogą się tworzyć spontanicznie. Odgrywają w tym pewną rolę sympatie, potrzebne zainteresowania i zdolności. Najlepiej, jeśli są to grupy przez katechetę ukierunkowane, a przy doborze posłużono się znajomością uczniów. Grupy powinny być jednakowo sprawne pod względem intelektualnym.

W czasie wykonywania zajęć w klasie, katecheta pozostaje do dyspozycji jako osoba doradzająca. Ostrożnie pomaga potrzebującym, bez podawania gotowych rozwiązań. Na katechezie nie powinno zabraknąć czasu na wykonanie odpowiednich zleceń. Dlatego stopień trudności musi być uzależniony od możliwości intelektualnych uczniów.

⁵ R. Forycki, *Duszpasterstwo w małych grupach*, Poznań 2000, s. 18.

Praca zbiorowa, to zespół uczniów danej klasy, który podejmuje jakieś zadanie pod kierownictwem katechety. Tę formę stosuje się przede wszystkim wówczas, gdy wprowadza się uczniów w nowe zagadnienie i podaje temat zupełnie nieznan, ale wymagający pomocy ze strony prowadzącego. Zadanie rozwiązywane tą metodą wymaga stałej asystencji kompetentnej osoby, czyli katechety.

Jeśli on jest dobrze przygotowany do prowadzenia katechezy, może zagadnienie przedstawić w formie opowiadania lub wykładu. Ma tak to zrobić, aby uczniowie w sposób trwały przeżyli i zapamiętali religijną lub moralną treść.

Wielu katechetów ucieka się do tej formy pracy wyłącznie dlatego, że wydaje się im ona najbardziej ekonomiczną i ułatwia utrzymanie dyscypliny. Gdy ta forma przeważa w nauczaniu, należy się liczyć prędzej czy później z jej ujemnymi skutkami. Uczniowie popadają w bierność, zaobserwowano nieumiejętność współdziałania z innymi, nieudolność w rozwiązywaniu problemów, małą samodzielność i nieodpowiedzialność.

Istnieje jednak pewna forma pracy zbiorowej, w której można uniknąć powyższych niebezpieczeństw. Najczęściej jest to tzw. krąg dyskusyjny.

Uczniowie mogą tak się ustawić, aby każdy wszystkich widział. Katecheta włącza się w tę pracę. Ale im bardziej uda się mu wycofać z kierowania przebiegiem rozmowy, tym lepsza może być dyskusja⁶.

Katecheta, jako partner rozmowy o wyższych kwalifikacjach intelektualnych i religijnych, czuwa nad przebiegiem dialogu. W decydujących momentach podsuwa pytania, pobudza uczniów i otwiera przed nimi nowe możliwości patrzenia na dany temat. Pod koniec czyni podsumowanie i ukazuje efekty oraz zachęca do podobnej pracy w następnych lekcjach.

Do dyskusji nadają się problemy lub fakty, które zahaczają o świat uczniów. Mogą to być sprawy przez nich przeżywane, które poruszają społeczeństwo, szkołę, klasę, rodzinę lub parafię. Wymagają one zajęcia stanowiska oraz poszukiwania argumentacji za lub przeciw danej sprawie.

Umiejętności prowadzenia dobrej dyskusji wszyscy muszą się uczyć. Nie jest to łatwe zadanie. Wymaga używania prostych i jasnych zdań, rzeczowych argumentów i prawdy. Zebrani uczniowie mają mówić do siebie, a nie do katechety. Wymagana jest tu cierpliwość i wysłuchiwanie drugich, a także honorowanie ich argumentów.

Katecheta zwraca uwagę na to, że nie metoda określa treść, lecz dzieje się odwrotnie. Do przekazywanej treści, zawartej w temacie, dobiera się właściwe metody przekazu. Zgodnie z takim kierunkiem myślenia, katecheza powinna przebiegać zgodnie ze schematem: przepowiadanie, rozważanie i urzeczywistnienie postanowień⁷.

Nasuwa się pytanie, czy w każdej katechezie obowiązuje taki schemat nauczania? U wielu katechetów istnieje przekonanie, że żadna struktura lekcji nie powinna być z góry wyznaczana i formalnie obowiązywać. Każda katecheza ma swoje cele, które osiąga się przy pomocy dobranej metody i środków dydaktycznych.

Proces nauczania katechetycznego jest zbyt złożony i nie na każdej lekcji bywa on taki sam. Czasem trudno mówić o jakimś stopniu formalnym nauczania, obowiązują-

⁶ E. Mitek, *Błędne formy wychowania religijnego*, w: C. Rogowski (red.), *Leksykon pedagogiki religii*, Warszawa 2007, s. 25.

⁷ Z. Baranowski, *Życie religijne dzieci i młodzieży*, Poznań 1996, s. 118.

cym powszechnie na wszystkich godzinach i na każdym poziomie. Łatwiej mówi się o zróżnicowanych typach katechezy. Dlatego wyróżnia się:

- typ asocjacyjny polegający na przyswajaniu gotowej wiedzy,
- typ problemowy prowadzący do odpowiedzi na postawione pytania,
- typ emocjonalny wzniecający uczuciowość przy pomocy przykładów.

Każdy katecheta powinien znać powyższe typy i odpowiednio dobierać je, stosownie do przerabianego tematu. Chcąc postępować na katechezie w sposób metodyczny, nie może on ograniczać się z jedną formą przekazu treści religijnych. Istnieje wiele metod, które ułatwiają katechecie osiągnięciu celów nauczania. Preferowane są formy aktywizujące i wyzwalające samodzielność uczniów. Wiąże się z tym potrzeba kontaktu interpersonalnego na poziomie klasowym, a nawet całego środowiska szkolnego⁸.

2. Kontakt interpersonalny katechety z uczniami

Katecheta, z racji pełnionych w szkole obowiązków, należy do grona wychowawców. Jego praca głównie ogranicza się do katechizacji, ale jest on równocześnie duszpasterzem na terenie całego środowiska szkolnego. Może współpracować ze wszystkimi nauczycielami i rodzicami swoich uczniów, a więc tymi, którzy uczestniczą w szkolnej katechizacji. Jego zadaniem jest udzielanie pomocy wszystkim, którzy pragną nad sobą pracować pod względem religijnym i moralnym.

W procesie szkolnego nauczania występują dwie strony – katecheta i uczniowie. Są to dwa odniesienia – mówiącego i słuchających. Wszyscy w jakimś sensie na siebie oddziałują. Jest to złożona rzeczywistość międzyosobowa o różnych kompetencjach i obowiązkach. Najbardziej widocznie występuje ten proces podczas katechezy w klasie. Zebrani wzajemnie się obserwują i porozumiewają. Razem dążą do wspólnego celu. Nawigują ze sobą kontakt interpersonalny.

Katecheta na lekcjach staje się bliski uczniom. Odgrywa kluczową rolę w omawianym temacie. Jeśli czyni to w sposób atrakcyjny, umacnia swój autorytet i wywiera na zebranych pozytywny wpływ. Staje się ich wychowawcą i duszpasterzem. Może z każdym rozmawiać na interesujące ich tematy. Równocześnie uczniowie mają swobodny dostęp do swego katechety. Prowadzony dialog ma wartość wychowawczą i pozostawia wspomnienia na całe wakacje, a nawet dłużej.

Stan emocjonalny pomiędzy nimi umacnia się spontanicznie i podświadomie. Katecheta przybliży uczniom ideały wskazane przez Chrystusa i wielu świętych oraz wybitnych ludzi znanych z historii. Nie zawsze ideały podane na katechezie mają znaczenie życiowe, gdyż dążność do ich osiągnięcia wymaga wewnętrznej pracy nad sobą, a do tego potrzebna jest silna wola i nie każdego na to stać.

Podobne zjawisko może mieć miejsce w odniesieniu do nauczycieli, którzy chętnie rozmawiają z katechetą w pokoju podczas przerw międzylekcyjnych. Tu nie wystarczy cokolwiek wiedzieć o pracy duszpasterskiej w parafii i choćby pobieżnie znać kierunki działania Kościoła w skali diecezjalnej, czy powszechnej. Bez życia sakramentalnego nie ma duchowego postępu, ani poprawy na lepsze.

Spotkania interpersonalne katechety z uczniami i nauczycielami mogą pogłębiać

⁸ E. Mitek, *Rozwój psychiczny młodzieży i jej społeczne dążenia*, „Adsum” 4 (1997), s. 21.

sferę uczuciową i prowadzić po właściwych drogach do Boga. Taki katecheta jest lubiany w szkole i budzi pełne zaufanie. Staje się autentycznym duszpasterzem i łatwo przekazuje nadprzyrodzone wartości. Jest konstruktorem prawdziwie życzliwych spotkań międzypersonalnych ze wszystkimi w szkolnym środowisku.

Spójność celów jest tu zasadniczym elementem wiążącym katechetę z uczniami. Praca nad pogłębianiem wiary jest ważnym jego zadaniem. Jeśli to nie następuje, powstaje u wielu problem sensu chodzenia na katechezy, a nawet pojawia się chęć przejścia na lekcje laickiej etyki. Z powyższego powodu katecheta musi uaktywniać swe kontakty interpersonalne z uczniami, aby lepiej ich rozumieć i znać potrzeby młodych ludzi.

Każde spotkanie z uczniami powinno mieć pozytywną kwalifikację. Dzięki temu proces rozwoju życia religijnego i postępu moralnego dokonuje się poprzez współdziałanie obu stron, które otwierają się na siebie i wartości nadprzyrodzone. Ponieważ praca katechety jest świadoma, intencjonalna, planowa i zorganizowana, przebiega według pedagogicznych i duszpasterskich zasad. Pozostaje on ze swoimi uczniami w różnych interakcjach. Wszystkie mają znaczenie wychowawcze i prowadzą do pozytywnych zmian⁹.

Katecheta pragnie zachęcić uczniów do intensywnego życia religijnego. W tym celu nawiązuje z nimi kontakt w sposób świadomy i planowy. Stara się modyfikować temat lekcji i wytwarzać pozytywną atmosferę. Nie są to poczynania jednorazowe, bo każda katecheza stwarza podobne sytuacje. Potrzebny jest tu czas, który sprzyja realizacji podjętych celów. Ważnym czynnikiem pozostaje świadome dążenie do takich rozmów, aby można było konkretyzować cele wychowawczo-duszpasterskie.

Na katechezie należy przewyżczać ducha anonimowości, jaki czasem istnieje w klasie na początku roku szkolnego. Jest to potrzebne do rozwijania wspólnych zainteresowań podanym tematem. Korzysta się przy tym z dostępnych środków dydaktycznych i prowadzonego dialogu. Praca wspólna zachęca uczniów do przychodzenia na kolejne katechezy. Dobra frekwencja usuwa anonimowość i pogłębia właściwe kontakty z katechetą. On przy takiej okazji udziela porady i daje wsparcie duchowe.

Podczas budowania trwałego kontaktu interpersonalnego, katecheta powinien dobrze przygotowywać się do lekcji i znać struktury osobowościowe uczniów. To daje lepsze zrozumienie ich potrzeb i pragnień, zamiłowań i zmartwień, planów i przeżyć, a nawet domowej atmosfery. Nie przychodzi to od razu i z tego powodu wymagana jest zasada uczenia tej samej grupy przez kilka lat. Katecheta im dłużej pracuje w jednej szkole, może mieć lepsze wyniki wychowawczo-duszpasterskie.

Prawidłowa interakcja katechetyczna jest budowana na założeniach personalizmu, humanizmu, moralizmu i chrystocentryzmu¹⁰.

a. Personalizm chrześcijański opiera się na rozumieniu stosunku Chrystusa do człowieka. Podkreśla się tu godność i wartość każdego ucznia jako osoby. Jezus zwracał na to baczną uwagę i dlatego pytał: co można dać w zamian za duszę ludzką? (Mt 16, 26). Z tej zasady wynika, że katecheta winien kierować się miłością w odniesieniu do wszystkich przychodzących na lekcje religii i każdego szanować z duszpasterską roztropnością. Nawet do opuszczających katechezy nie może odnosić się z uczuciem

⁹ P. Kantyba, *Autorytet w Kościele*, Lublin 2004, s. 6.

¹⁰ E. Mitek, *Pedagogika dla teologów*, Wrocław 2002, s. 130.

obojętności i obcości, chociaż nie przychodzi to zbyt łatwo.

b. Humanizm chrześcijański każe stawiać człowieka na pierwszym miejscu wśród wartości ziemskich. W ten sposób obejmuje się wszystkich ludzi, ale najbardziej tych, którzy zostali pokrzywdzeni przez sytuacje życiowe. Dlatego katecheta czyni w szkole dobro, które jest niezbędne dla duchowego rozwoju młodych ludzi. Okazuje więc w sposób bezinteresowny swą miłość względem każdego ucznia, który przynależy do tej samej szkoły. Jest to miłość, która wynika z nauki Jezusa: „Tak Bóg umiłował świat, że dał swojego Syna Jednorodzonego, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16).

c. Moralizm chrześcijański również ma swoje uzasadnienie w Ewangelii. Katecheta przybliżając uczniom Pismo św., uczy miłości bliźniego. Może to czynić w ramach istniejącej w klasie interakcji. Sam, spełniając dobre uczynki, daje przykład innym. Okazywane dobro przybliży ludzi do siebie i ujawnia perspektywę zbawienia. Jezus uczył, że „Nie każdy, kto mówi: »Panie, Panie« wejdzie do Królestwa Bożego, lecz tylko ten, kto spełnia wolę Ojca, który jest w niebie” (Mt 7, 21).

Z powyższej zasady wynika, że katecheta ma tak postępować wobec uczniów, aby zachęcać ich do lepszego życia pod względem religijnym i moralnym. To kształtuje sumienie młodych ludzi i przekonuje do przychodzenia na katechezę. Takie nauczanie jest praktyczną lekcją i nie wymusza uczenia się czegoś na pamięć. Młodzi uczą się, że nie wolno przechodzić obojętnie koło potrzebujących. Jest o tym mowa w dwóch przykazaniach miłości – Boga i bliźniego (Mt 22, 34-40).

d. Chrystocentryzm ewangeliczny podkreśla ideę „nowego człowieka”, którą można osiągać poprzez chrześcijańskie samowychowanie. Nic więc dziwnego, że niemal każda katecheza jest ukierunkowana na Chrystusa, który powiedział o sobie, że jest „Drogą, Prawdą i Życiem” (J 14, 6). „Droga” wskazana przez Jezusa prowadzi do Ojca oraz braterstwa i równości wszystkich ludzi. Natomiast „prawda” głoszona przez Niego nikogo nie zawodzi. Chrystus, dzięki dokonaniem zbawieniu, jest dawcą „życia” wiecznego.

Jezus ma w sobie pełnię życia i ubogaca nią każdego człowieka, który postępuje zgodnie z Bożym Objawieniem. Jest to prawda, którą przekazuje katecheta swoim uczniom. Im lepiej on ich rozumie, tym chętniej go słuchają i umacniają z nim swoje interakcje¹¹. Dzięki temu wytwarzają się specjalne więzi emocjonalne. W każdej interakcji zachodzi wzajemne postrzeganie się i próba porozumienia.

Postrzeganie oznacza sposób, w jaki katecheta i uczniowie zdobywają o sobie informacje. Często są one selektywne. Stąd zainteresowani nie zawsze widzą siebie takimi, jakimi są w rzeczywistości. Katecheta powinien być postrzegany jako autorytet i wzór godny naśladowania. Jest to też warunek powodzenia każdej katechezy.

Porozumienie polega na przekazywaniu pewnych wiadomości. Musi tu być mówiący i słuchający. Istotną sprawą jest treść i forma przekazu. Warunkiem porozumienia się na katechezie jest używanie zrozumiałego języka. Dlatego katecheta posługuje się mową znaną uczniom. Dotyczy to treści biblijnych i katechizmowych. Jego język ma być dostosowany do wieku i wykształcenia młodych ludzi.

Doświadczony katecheta wie, że młode pokolenie nie posługuje się językiem tradycyjnym, w którym przeplatają się pojęcia religijne, ale korzysta ze zwrotów technicznych.

¹¹ S. Padowski, *Autorytet katechety w wychowaniu dzieci i młodzieży*, Wrocław 2007, s. 10.

Na tym tle dochodzi w domu i szkole do pewnych nieporozumień. Nie jest wolna od tego katecheza, na której z konieczności używa się języka biblijnego i teologicznego. Podaje się wiele pojęć liturgicznych i katechizmowych. Katecheta, będąc z uczniami w układzie interpersonalnym, musi rozumieć ich język, a pojęcia religijne tłumaczyć na codzienną mowę. Tylko to jest warunkiem powodzenia katechezy¹².

Chcąc, by porozumienie katechety z uczniami było prawdziwe i szczere, muszą wystąpić pewne niezbędne warunki. Do podstawowych zalicza się: obecność fizyczną w klasie szkolnej, gesty, wyraz twarzy i ton głosu. Wszystko, co katecheta czyni w ciągu lekcji, ma swoje znaczenie w rozumieniu tematu. Liczy się także: jego wewnętrzne przeżycie, nastawienie emocjonalne, panowanie nad sobą i wytworzona atmosfera w klasie. Nietrudno zauważyć, że to odbija się na całej dynamice i efektach katechizowania.

Kontakty katechety z uczniami nie wiążą się wyłącznie z lekcją w szkole. Są to także: okresowe pielgrzymki, spotkania w kościele oraz liczne rozmowy indywidualne i okolicznościowe dyskusje. One oprócz funkcji ściśle religijnych, także dają ukierunkowania moralne. Takie i podobne kontakty interpersonalne pomagają uczniom wzrastać duchowo i zachęcają do samodzielnej pracy nad sobą. Bardzo pomocne w tej pracy są Sakramenty, zwłaszcza Spowiedź i Komunia św.

Katecheta wie, że jego poczynania, choć są ważne, nie działają automatycznie. Uczniowie muszą być świadomi własnych problemów oraz wyrażać chęć doskonalenia siebie. W takich sytuacjach prowadzący odnosi się do katechizowanych życzliwie i z pasterską dobrocią. Gdy jest w szkole, to nie rezerwuje przerw między lekcjami wyłącznie dla siebie, ale jest do dyspozycji bądź nauczycieli, bądź też uczniów. Ma to swoje znaczenie wychowawcze i duszpasterskie¹³.

Roztropny i doświadczony katecheta wie o tym, że wielu uczniów przeżywa trudności religijno-moralne. Oznacza to, że spora część ma poważne problemy z przychodzeniem na niedzielną Eucharystię i przyjmowaniem Sakramentów świętych. Zjawisko to wiąże się również ze szkolną katechezą. Są tu potrzebne indywidualne rozmowy, które mogą pobudzić młodych do autorefleksji i poprawy dotychczasowego życia.

Uczniowie oczekują od katechety: szacunku, autentyczności, otwartości, bezpośredniości i konkretów, oryginalności i zaufania. On ma być otwartą i czytelną rzeczywistością. Nie chodzi tu o aktorstwo, lecz pedagogię wiary i moralności. Temu służy otrzymana od biskupa misja kanoniczna, która wyzwala w nim ducha apostołskiej gorliwości. Dlatego nie przechodzi obojętnie obok istniejących problemów w życiu młodych ludzi.

Wydaje się, że sekret powodzenia katechety na lekcjach wiąże się z jego otwartością. Nie narzuca się uczniom, ale nie ukrywa trudności w prowadzeniu katechezy. Jeśli jest wobec uczniów autentyczny, osiąga siłę oddziaływania na całą klasę, a także szkołę. Powinien być podobny w swym usposobieniu do apostoła Bartłomieja, o którym Jezus powiedział: „Patrz, oto prawdziwy Izraelita, w którym nie ma podstępów” (J 1, 47). Jest to trudne zadanie, ale możliwe przy znacznej pracy nad sobą¹⁴.

Katecheta o silnym wpływie osobowym charakteryzuje się przede wszystkim pozytywnym odnoszeniem się do uczniów. Akceptuje ich z całym bogactwem psychicznym

¹² B. Szewczyk, *Moje nauczanie wychowawcze*, „Więź” 6 (1996), s. 2.

¹³ W. Haczekiewicz, *Eucharystia w życiu katolika*, w: M. Rosik (red.), *Żyjemy dla Pana*, Wrocław 2005, s. 79.

¹⁴ S. Baley, *Drogi samowychowania*, Kraków 1991, s. 130.

i obciążeniami natury moralnej. Niektórzy chcą go naśladować, ale nie bezkrytycznie. Okazują mu szacunek, choć na lekcjach są hałaśliwi. Chętnie podejmują dialog, ale nie ze wszystkim się zgadzają. Dotyczy to stylu życia i zachowywania chrześcijańskich tradycji. Są w dużym stopniu pod wpływem laickich mass mediów, które dewalują ich katolicki światopogląd.

Katecheta jest postrzegany w szkole od strony pozytywnej, bo przynosi ze sobą ducha pokoju i chrześcijańskiego miłosierdzia. Naśladuje Jezusa, który powiedział do ewangelicznej kobiety: „I ja ciebie nie potępiam” (J 8, 11). Kapłan czyni to z potrzeby duszpasterskiej, aby wszystkich prowadzić do Chrystusa. Jest to droga wyzbywania się grzechów i zdobywania cnót, a więc kształtowania chrześcijańskiego charakteru. Tylko na takich drogach można budować kolejne struktury rozwoju młodego człowieka. Pozwala to na lepsze rozumienie potrzeb uczniów i prowadzi do autentycznej wymiany myśli po obu stronach dialogujących ze sobą.

Katecheta i uczniowie są członkami wspólnoty szkolnej, ale nie o równych kompetencjach w zakresie działania. Natomiast w dziedzinie wiary są bez różnicy - dziećmi Bożymi. Takie rozumienie interakcji pozwala przekazywać sobie najgłębsze przeżycia, pragnienia i potrzeby. Wymagany jest do tego czas nie tylko w ramach szkolnej katechezy, ale także poza nią w środowisku parafialnym.

W prawidłowej interakcji klasowej występują relacje „Ja – Wy” (katecheta – uczniowie) i „My – Ty” (uczniowie – katecheta). Pierwsza forma ma wartość wychowawczą, a druga życzeniową. Różnica między nimi jest znaczna. W relacji pedagogicznej uczniowie są traktowani w kategorii osób cieszących się szacunkiem i miłością. Tacy są chętni do współpracy z katechetą i mają poczucie odpowiedzialności za to, co czynią.

Uczniowie im więcej doświadczają na katechezie personalnego traktowania, tym łatwiej odnajdują drogę do wiary w sensie jej pogłębienia i pragną w ten sposób się realizować w ciągu całego roku szkolnego. Proces takiej relacji rozwija się przy dobrej woli obu stron i wymaga szacunku na poziomie odpowiedniej kultury.

3. Kultura nauczania katechetycznego

Katecheta nie tylko uczy zasad wiary i moralności, ale także szerzej wpływa na katolicką formację swoich uczniów. Korzysta on z różnych środków dydaktycznych przewidzianych przez obowiązujący program¹⁵. To mu ułatwia przekazywanie Słowa Bożego. Pomoce dydaktyczne mają dwa wymiary – czysto religijny i społeczny, przyczyniają się do pogłębienia wiary i szerzą kulturę chrześcijańską. Jest to ważne w omawianiu obyczajów świątecznych, docenianiu sztuki religijnej i literatury katolickiej. Na katechezie jest ścisły związek pomiędzy tymi wymiarami, bo one wzajemnie się przenikają.

Katecheta korzysta nie tylko z Pisma świętego, Tradycji i nauczania współczesnego Kościoła, ale również z osiągnięć polskiej kultury powstałej pod wpływem chrześcijaństwa. On przekazuje uczniom wartości katolickiej sztuki zawarte w muzyce, malarstwie, rzeźbie i architekturze. Uczy też korzystania z niej we współczesnych środowiskach życia ludzkiego.

Cenne jest to, że naród posiada własną kulturę. Młodzi zapoznają się z nią naj-

¹⁵ A. Bundziów, *Środki przekazu jako możliwość przepowiadania Słowa Bożego*, Wrocław 1997, s. 101.

pierw w swoich domach i parafiach, a potem szkołach. Niektóre środowiska rodzinne zawodzą. Zauważa się to na przykładzie ogólnej wiedzy uczniów. Katecheta staje się jednym z nauczycieli rodzimej kultury i dlatego próbuje, w ramach swojej lekcji, o niej mówić. Zaznacza, że współczesne rodziny są zainteresowane głównie potrzebami materialnymi, nie sprzyja to rozwojowi chrześcijańskiej kultury. W takich domach nie mówi się o katolickiej sztuce, malarstwie czy architekturze, a śpiewy religijne podczas świąt ogranicza się jedynie do słuchania gotowych nagrań.

Dzieci i młodzież najczęściej poznają narodową i kościelną kulturę dopiero w szkole, na katechezie. Znaczną rolę spełnia w tej dziedzinie nauczyciel religii. Ogranicza się w tym do istotnych elementów ze względu na brak czasu. Jest to dla całego środowiska szkolnego dużym wezwaniem i odpowiedzialnością wobec młodego pokolenia¹⁶.

Katecheta, prowadząc zajęcia, nie może pomijać nurtu rodzimej kultury, gdyż ona jest naturalnym zapleczem w kształtowaniu katolickich postaw młodych ludzi. Laicka interpretacja polskiej kultury nie ukazuje obrazu człowieka wierzącego jako dziecka Bożego. Dlatego katecheta nie może być obojętny wobec tego, co podają liberalne mass media. Uczniowie powinni wiedzieć, że każde dziedzictwo kulturowe, nawet powierzchownie ukazane, posiada powiązanie z polskim chrześcijaństwem.

Katecheza szkolna przyczynia się do zrozumienia właściwej hierarchii wartości w osnowie kultury. W tym kontekście lepiej można rozumieć rodzimy nurt narodowy, który ma powiązanie z historią i życiem Kościoła. Kultura integruje naród i określa zachowywane obyczaje w szkole oraz poszczególnej rodzinie. Rodzice, nauczyciele i duszpasterze przekazują ją uczniom od wczesnych lat ich życia. Dotyczy to głównie rodziców wierzących na co dzień. Środowiska rodzinne kształtują ducha całego narodu.

Problematyka kulturowa i obyczajowa nie w każdej grupie wychowawczej jest doceniana. Niektórzy uczniowie przejawiają szczególne zainteresowanie narodową kulturą i dlatego chętnie uczestniczą w takiej katechezie i patriotycznych nabożeństwach. Dziela się swoimi spostrzeżeniami i wnoszą do tematu jakieś pozytywne dopowiedzenia, a to znacznie ubogaca lekcje. Katecheta nierzadko przekonuje uczniów, że nie wolno zastępować zwyczajów chrześcijańskich laickimi obrzędami. Dotyczy to różnych dziedzin ludzkiego życia, szczególnie narodzin dziecka, zaślubin młodych i przeżywania świętych dni w ciągu roku kalendarzowego¹⁷.

Katecheta wykazuje, że obyczaj i tradycja mogą mieć wartość narodowo-katolicką. Wyraża się to w szanowaniu różnych symboli i przeżywaniu świąt. Nie ma to związku z emocjonalnym nastawieniem, bo jest wartością obiektywną. Katecheta mówiąc o tym, czyni to z całą swoją powagą i posiadany autorytetem. Dzięki temu uczniowie mogą kształtować w swoim życiu właściwą hierarchię wartości tak o zabarwieniu narodowym, jak i religijnym. To ubogaca ich kulturę i przynosi chlubę dla najbliższego środowiska. Nie jest to zjawisko powszechne występujące u wszystkich uczniów, bo jedni stawiają wyżej obyczaje narodowo-chrześcijańskie a drudzy partykularne, rodzinne i szkolne.

Młodzież na ogół jest mało wrażliwa na tradycyjną obyczajowość. Niekiedy odnosi się ze sceptycyzmem do proponowanego przez starszych stylu życia. Swoisty stosunek

¹⁶ E. Mitek, *Wychowanie katolickie w szkole i w domu*, Wrocław 1996, s. 48.

¹⁷ P. Słyszko, *Młodzież dorastająca wobec świątecznych zwyczajów przekazywanych przez rodziców w ciągu roku kościelnego*, Wrocław 2002, s. 98.

uczniów do ojczyznej i rodzinnej obyczajowości narzuca katechecie dodatkowe zadania. Próbuje prowadzić na powyższe tematy dialog, bo zależy mu na zachowaniu właściwego poziomu ich wiedzy i nastawieniu do obowiązującej kultury. Ona ma wartość edukacyjną, bo uczy odpowiednich zachowań¹⁸.

Katecheta, jeśli o tych sprawach mówi na lekcjach, to stara się pogłębić rozumienie podstawowych symboli, jakie funkcjonują w kulturze narodowej i chrześcijańskiej, parafialnej i rodzinnej. W ten sposób wskazuje na istniejące tradycje, czego przykładem są doroczne święta państwowe i religijne. Posługuje się tu przykładami wziętymi z Biblii, historii Kościoła i narodu, własnego rejonu i rodziny. Czyni to w sposób autentyczny i przeżyciowy. Znaczna część uczniów włącza się do dialogu i stawia szereg pytań.

Katecheta przekazuje swym uczniom te obyczaje, które posiadają wartość wychowawczą, a więc nawiązują do treści religijnych, mówią o historii narodu polskiego, uczą moralności i zachęcają do pracy nad sobą. Do każdej formy uczniowie muszą mieć przekonanie, by je zachowywać, a nawet innym przekazywać. Nie wszystkie ich formy i sposoby świętowania są takie same w każdej rodzinie i całym kraju. Nie różnią się treścią, lecz sposobem realizacji. Wyraźnie to się zauważa w poszczególnych regionach Polski.

Uczniowie są świadomi, że kultura poszczególnych ludzi i środowisk wpływa na młode pokolenie w sensie pozytywnym. Podobnie jest w klasie podczas katechezy. Znaczną rolę odgrywają tu osoby posiadające talent muzyczno-wokalny. Katecheta chętnie z nimi współpracuje w przygotowaniu i prowadzeniu lekcji. Ma to wielkie znaczenie w uczeniu śpiewu religijnego i patriotycznego. Wyuczone teksty i melodie mogą mieć zastosowanie podczas niedzielnej i świątecznej liturgii w parafii.

Do niektórych świąt religijnych przeniknęły tradycje narodowe. Zauważa się to w szopkach z Bożego Narodzenia i przy grobach ukrzyżowanego Chrystusa w Wielki Piątek. Podobne zjawisko występuje przy składaniu życzeń świątecznych z opłatkiem. Biorą w tym udział nie tylko duchowni, ale również osoby świeckie, jako pracownicy państwowi¹⁹.

Rolą katechety jest wskazywanie różnicy między tradycją religijną a obrzędowością laicką. Zwyczaje kościelne mają zawsze odniesienie do wiary i Boga. Wymagają duchowego nastawienia, przygotowania czytań z Pisma świętego, a także odpowiedniego języka przekazu i śpiewu, np. kołędowanie. Brak tych elementów negatywnie wpływa na całokształt uroczystości. Może to wynikać z braku zaangażowania i odpowiedniego przygotowania.

W zakresie kultury i przeżyć religijnych katecheza wprowadza wiele nowych pojęć. Nie wszystkie są one znane uczniom, ponieważ oni mają własny świat zainteresowań i mało posługują się zwrotami teologicznymi. Dla nich bliższe są pojęcia z dziedziny technicznej. Stąd katechizmy i podręczniki do religii, a często kazania, są mało zrozumiałe. Obco też brzmią takie pojęcia, jak: asceza, umartwienie, lud Boży, Kościół domowy, czy dziewictwo.

Katecheta w swym nauczaniu musi używać takich pojęć, które nie budzą żadnych wątpliwości u słuchających. Tu nie wystarczy podawanie krótszych lub dłuższych de-

¹⁸ P. Kos, *Funkcjonowanie młodzieży w okresie dorastania w sytuacjach trudnych*, Wrocław 2001, s. 98.

¹⁹ P. Grabowski, *Zagrożenia wynikające ze sterowania postawami i opiniami przez mass media*, Wrocław 1996, s. 108.

finicji. Pojęcia mało znane domagają się wyjaśnień w oparciu o materiały pogładowe. Mogą to być zdarzenia biblijne, zwroty wybitnych ludzi, czy literatura kościelna.

Warto przy tej okazji zwracać uwagę na laicką pisownię przy nazwach ulic i placów, gdzie przed niektórymi nazwiskami opuszcza się „ks, bp i kard.” Przykładem jest „ulica Piotra Skargi, plac Stanisława Staszica, czy skwer Stefana Wyszyńskiego”. Inna kwestia dotyczy nazw świąt, np. zamiast „Wszystkich Świętych” pisze się „Dzień zmarłych”.

Biblia i historia Kościoła stale wywierały swe piętno w kulturze religijnej. Świadczą o tym pomniki, architektura, malarstwo i literatura. Temu zagadnieniu można poświęcać odrębne lekcje. Wymaga to dodatkowego przygotowania właściwych tekstów oraz ilustracji. Tematyka religijna występuje w polskiej literaturze dość często, a korzysta z niej wielu wybitnych twórców²⁰.

Literatura szkolna również dostarcza wystarczająco dużo materiału. Przykładem może być Henryk Sienkiewicz, który pisał „ku pokrzepieniu serc”. On odegrał w świadomości narodu wielką rolę i umocnił znaczenie Jasnej Góry. Literatura Młodej Polski dostarczyła wiele przykładów na rozterki religijne spowodowane wpływem różnych ideologii, o czym świadczy twórczość Jana Kasprówicza. Podobnie jest we współczesnej literaturze, muzyce i architekturze. Literatura religijna stale wpływała na odnowę duchową, przyczynili się do tego m.in. Zofia Kossak-Szczucka, Jerzy Zawieyski, Hanna Malewska, Jan Dobraczyński i ks. Jan Twardowski.

Katecheci czasem organizują dla uczniów pielgrzymki do różnych sanktuariów, by tam, w odpowiednim nastroju modlitewnym, przeżyć bliskość Boga i Jego świętych. Jest to również okazja poznania sakralnych zabytków znanych w kraju. Krzyże i kapliczki polne także mogą być przyczynkiem się do pogłębienia religijnej kultury. Różnego rodzaju wyjazdy pogłębiają więź pomiędzy katechetą i uczniami, co jest ważne w prowadzeniu zajęć szkolnych.

Kultura religijna na katechezie wchodzi w zakres chrześcijańskiego wychowania młodego pokolenia. Jest to wyraz integralności ogólnego dziedzictwa narodowego. Jest ono stale dostosowywane do warunków społeczeństwa. Dobrze prowadzona katecheza ożywia i uszlachetnia ogólną kulturę ludzką (KK 17, KDK 58). Kościół ją akceptuje, choć z żadną się nie utożsamia. Korzysta z niej w ewangelizowaniu świata. Katecheza spełnia kulturotwórczą funkcję w środowisku szkolnym²¹.

Praca katechety różni się od poczynań duszpasterzy w parafii. Uczniowie cenią sobie jego obecność w szkole i dlatego chętnie przychodzą na zajęcia. Dla wielu jest on przykładem życia religijnego. Oczekują od niego solidnego przygotowania i stosowania na lekcji właściwych metod. Niektóre tematy są trudne i wymagają wsparcia dydaktycznego w formie ilustracji technicznych. To rozbudza zainteresowanie postawionym problemem, a lekcje stają się ciekawsze i podnoszą kulturę wyrażania własnych spostrzeżeń, wówczas łatwiej przechodzi od przekazu biblijnego do spraw ludzkich. Pismo święte nie może być oderwane od kontekstu ludzkiego życia i dlatego służy interpretacji aktualnych problemów uczniów.

Stosowane środki dydaktyczne na katechezie mają również wartość psychologiczną. Budzą zainteresowanie i przyczyniają się do lepszego rozumienia Bożego Objawie-

²⁰ K. Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1984, s. 98.

²¹ T. Karaśkiewicz, *Hierarchia potrzeb i celów życiowych młodzieży*, Wrocław 1992, s. 128.

nia, człowieka i świata. Taka katecheza jest cenna, bo dynamizuje młodych ludzi do pogłębiania wiary. Nieodpowiednio dobrane metody rozpraszają uwagę i zniechęcają do przychodzenia na religię. Z powyższego powodu katecheta musi być nauczycielem wnikliwym i stale obserwować środowisko klasowe²².

Akceptacja prawd religijnych, podawanych na katechezie, jest uzależniona od aktywności uczniów. Oni są chętni do współpracy ze swoim nauczycielem, ale wymagają pokierowania i wyznaczenia określonych zadań. To zaś sprawia, że łatwiej rozwijają w sobie zainteresowania religią i moralnością, parafią i Kościołem. Katecheta nie może posługiwać się na lekcjach językiem ściśle naukowym i wyłącznie teologicznym, bo jego wysiłki mogą rozmijać się z założonym celem dydaktycznym i wychowawczym. Głoszone prawdy ma potwierdzać świadectwem swego życia. Tylko to pozwoli mu zachowywać wymagany autorytet.

Katecheta, jako nauczyciel wiary i moralności, troszczy się o dobro duchowe młodego pokolenia. Ewangelizuje środowisko szkolne i przestrzega uczniów przed wczesnym paleniem papierosów i piciem alkoholu, rozbudzaniem seksualności i akceptowaniem środków narkotycznych. Chętnie wykorzystuje swoją wiedzę i talent pedagogiczny, angażuje się w pracy duszpasterskiej przy parafii i nawiązuje łączność z rodzicami. We wszystkim potrzebny jest mu dialog z uczniami w zakresie omawianego tematu oraz ich potrzeb duchowych. On, udając się do szkoły, ma świadomość swego obowiązku. Przyświeca mu w tym cel ewangelizacyjny, pastoralny i pedagogiczny.

Praca szkolna katechety jest nośnikiem podstawowych wartości w procesie wychowania chrześcijańskiego. On przyczynia się do ukształtowania prawdziwych postaw młodego pokolenia Polaków. Z powyższego powodu plan wychowawczy szkoły akceptuje podstawowe wartości etyki chrześcijańskiej. Katecheza przyczynia się do pogłębienia nie tylko wiary, ale również spraw etycznych uczniów. Moralność oparta na Dekalogu i Ewangelii posiada niepodważalne fundamenty.

ZAKOŃCZENIE

Metodyka nauczania katechetycznego w szkole należy do istotnych wartości w przekazywaniu i pogłębianiu wiary oraz umacnianiu chrześcijańskiej moralności młodego pokolenia. Wiąże się to bezpośrednio z osobą katechety oraz jego cechami dobrego pedagoga i duszpasterza. Jego umiejętność nawiązywania kontaktu z uczniami decyduje o powodzeniu nauki religii.

Szkolna katechizacja jest przedmiotem zainteresowania katolickich rodziców i parafialnych duszpasterzy. Frekwencja na lekcjach religii jest dość zróżnicowana. Zależy to od środowiska rodzinnego, typu szkoły i osobowości katechety. Specyficznie przedstawia się to w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach, nauczaniu zawodu i liceach.

Katecheza, jako szkolny przedmiot, towarzyszy procesowi wychowywania młodego pokolenia. Należy ona do ważnych poczynań w środowisku uczniowskim. Dla wielu katechetów jest to trudne zadanie i wymaga systematycznego przygotowywania się. Istotne jest ich podejście do dzieci i młodzieży, nauczycieli i rodziców. Oni muszą ze wszystkimi prowadzić konstruktywny dialog. Każdy więc katecheta, z polecenia

²² A. Drutel, *Katecheza w kształtowaniu chrześcijańskiego charakteru młodzieży*, Wrocław 1996, s. 88.

Kościół, przyjął na siebie obowiązek ewangelizacji środowiska szkolnego.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Methodik der Schulkatechese gehört zu wesentlichen Werten bei Überlieferung und Vertiefung des Glaubens sowie Befestigung der christlichen Moral der jungen Generation. Diese Voraussetzung ist unmittelbar mit der Person des Katecheten und seinen Eigenschaften als gutem Pädagogen und Seelfürsorger verbunden. Seine Fähigkeit, gute Kontakte mit Schülern zu knüpfen, entscheidet über den Erfolg beim schulischen Religionsunterricht.

Die Schulkatechese ist Gegenstand der Interesse der katholischen Eltern und der Gemeindeseelsorger. Die Besucherzahl in diesem Unterrichtsfach sieht ziemlich differenziert aus. Sie hängt vom Familiensituation, Schulentyp und der Persönlichkeit des Katecheten ab.

Die Schulkatechese als Unterrichtsfach gehört zum Erziehungsprozess der jungen Generation. Sie gehört zu wichtigen Aufgaben in den Schülerkreisen. Vor vielen Katecheten steht eine schwere Aufgabe, die von ihnen sehr gute und systematische Vorbereitung verlangt. Interessant ist die Einstellung der Katecheten zu Kindern, Jugendlichen, Lehrern und Eltern. Die Religionslehrer müssen mit jedem von ihnen einen konstruktiven Dialog führen können. Jeder Katechet setzt das Vermächtnis der Evangelisierung fort, die seit je von der Kirche fortgeführt wurde.